

Heilsan og valdsharrin

Í Dimmalætting frá leygardegi 13. í hesum er at lesa skelkandi grein um sjónarmið borgarstjórnar í Havn viðvíkjandi ruskmálinum frá Havnardali til Húsahaga.

„Teir klóku“, Heilsufrøðiliga Starvsstovan, Landsstýri og Løgting — øll leggja tey fót fyrri skilagóða og lagalóka borgarstjóranum, tí reglur og lógir eru meira til ónáðir enn gagn. Best var uttan heilsufrøðiliga starvsstovu, og allarbest um slettis eingin stýring var av føroysku kommununum yvirhøvur. Eystan nú niðurtíknar jarntjaldið er einaveldið so smátt við at verða avtikið og demokratisk viðurskipti sett á stovn. Hjá okkum sær út til at ganga øvugtán veg.

Endurnýtslustevna í Norðurlandahúsinum 7. og 8. februar 1987

Føroya Náttúru- og Umhvørvisfelag tók á sumri 1986 stig til skipan av ráðstevnu, ið var ætlað at kunna um og vísa á hvussu Norðurlandini høvdu roynt við ástøðiligum (teori) kanningum og verkætlanum (praksis) at fáa bukt um tað sera álvarsliga vandamál — rusknøgdirnar, innihald og dálkingin av náttúru og umhvøri.

Hoyst áður

Sera forhánsliga leggur borgarstjórnin ein av útlendsku pallborðsluttakaranum undir at hava lagt uppskt fram, at vit gingu somu leið sum Bornholm. Her skuldu verða brúktar nógvar milljóner til eina ruskevinleikamaskinu, ið nú bert var ein náttúruskottur fyrri oyna.

Hesa undanførsu hava vit hoyst áður frá brennistøðarsakforara og ráðgeva Jógván Páll Lassen, og skal tí endaliga sláast fast veruliga stóðan á Bornholm í dag, samanborið við skipanina hjá okkum.

Rusknøgdirn

Bornholm hevur góðar tvey túsund íbúgar fleiri enn Føroyar, og er tí áhugavert at gera samanberingar um rusknøgdir og innihald. FNU hevði á ráðstevnunni sent kunningandi faldara út til hvørt landinum, og brúkt útlendsk hagtøl lagað til føroysk viðurskipti, fyrri at fáa eina ábending um nógð og innihald í ruskinum fyrri alt landið. Vit

høvdu eitt boð uppá 30 túsund tons meðan Lars Mørch Ottosen, verkfrøðingur frá Jysk Teknologisk Institut, metti talið til 32 túsund tons um árið. Húsarhaldsruskið varð mettt til uml. 10 túsund tons, men visir tað seg at nøgdirnar í Tórshavnar kommunu eru nógvar størri enn vit høvdu mettt. Serliga pappirs- og pappnøgdirn.

Verandi ruskskipan fyrri húsarhaldið

Tórshavnar kommunu og IRF-økið hava somu ruskskipan fyrri húsarhaldini. Tað er ein posa til vanligt, ikki skilt húsarhaldsrusk, og ein posa til vandamikiðusk.

Tað vanliga húsarhaldsruskið inniheldur alskyns vandamiklar lutir og lögir, ið ikki mugu brennast ella tyrvast. Kanning av roykinum á brennistøðini fyrri uml. hálvum øðrum ári síðan prógvaði, at m.a. kysilsvurinnihaldið var 16 ferðir fyrribils loyvda hámarksvirði.

Vandamikiðusk í posa

Posan til vandamikiðusk skulu fólk ringja á brennistøðina eftir. Hesin skal brúkast til tóms málgað, trævurju, loysingarvni, battari, heilivág, leivdir við smittuvanda o.a. Eisini skal sigast frá til brennistøðina, tá posin skal heintast. Á støðini verður hann krúvurð á gólvnum, og evnini tikin frá hvør sær.

Ikki brúkiligt

Henda skipan við einum posa til vandamikiðusk er roynd í 25 donskum kommunum við so vánaligum úrsli, at hon bleiv steðgað og lögð um til kelduskiljing á ein annarleiðis máta. Vit settu fyrri nökum mánaðum síðan fyrispurning hjá danska umhvørvisráðnum, um teirra áskoðan til innsavnan av vandamiklum ruski í einum posa. Svarað varð soleiðis: „Vi vil hellere dø af grin, end have noget med sådan en pose at gøre“. Skipanin varð steðgað vegna heilsuvandan, ið stóðst av tømning av posanum og so vánaligum úrsli til innsavnaðu nøgdirn.

Vit settu í dag fyrispurning til Mikkljal Absalonsen, um hvussu nógvar posar, teir fingi inn á støðina. Talið liggur millum 5 og 10 posar um vikuna, og má tað sigast at vera sera lítið. Einir

250 til 500 posar pr. ár fyrri 4560 húski, ella millum 5% og 10%.

Skipanin fyrri størri lutir og ikki brennbart rusk

Stórir lutir, ið ikki kunnu takast inn á brennistøðina, skulu saman við øllum ikki brennbart rusk tyrvast í Húsahaga. Hetta er galdandi fyrri húsarhald, virki, handlar, stovnar o.sfr.

Ruskevni eru t.d. tómar oljutunnur, nótir og trol, bildekk, plastrør og plátur, úmbur, asfalt, ilska frá reinsiverkum, bjálvingartilfar, asbest, glas, jarn og metallir o.sfr.

Her fer eingin skiljing fram, sjálvt um hetta er ásett í reglunum frá Heilsufrøðiliga Starvsstovuni, ei heldur nokur roynd við endurnýtslu.

Øska og ilska

Serstakt er tyrvingpláss til flogesku og ilsku frá brennistøðini. Hetta lýkar ikki treytirnar fyrri trygging av vandamiklari dálking av umhvørvinum. Eingin uppsavningarveit er kring økið og eingin uppsavningarbrunnur, ið kann sigast at vera sambært reglunum fyrri tilikt virksema.

Eyka iløga

Frá 1. januar 1991 skal brennistøðin lúka vanligu treytirnar fyrri brenning av ruski. Hetta merkir at m.a. kálkfiltur, eftirbrennari o.s. skal setast upp. Íløgur verður uml. 40 mill. afturat teimum uml. 110, ið eru brúktar.

Vit hava so fingið eina nýmótans brennistøð uttan nakra brúkiliga innsavningarskipan, til ein pris uppá uml. 4000 kr. pr. húski pr. ár. Ella góðar túsund krónur pr. persón. Samanborið við norðurlendsku prisirnar einar 3-4 ferðir størri.

Vit mugu minna Poul Michelsen á, at FNU ikki vil krækja seg á eina lætta og skjóta loysn ávíst av onkrari danskari fyrirteku, og síðan álíkna øðrum at gjalda gildið.

Fleiri ferðir hava vit roynt at fingið figgarligan stuðul til tiltøk, sum kundu minka um rusknøgdirnar, men tá hetta ikki kravdi milliónaupp-hæddir læt tað seg sjálvandi ikki gera.

Ruskskipanin á Bornholm

Á Bornholm var galdandi ruskskipan, ið var meinlik

tí vit nú hava sett í verk, lögð á hillina í 1987 sum ótíðarhóskandi. Um tað er henda skipan Poul Michelsen sipar til, so er rætt, hon kostaði teimum nógvar tiggjútals milliónir og bæði einki um dálkingararini — heldur tvørturimóti.

Bofa — felagskommunalur renovationsfelagsskapur

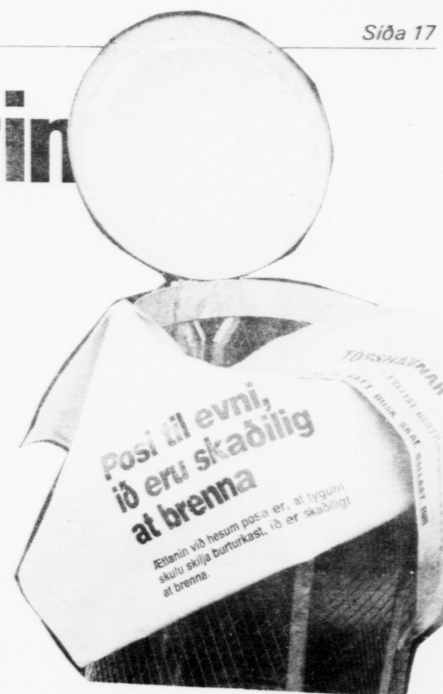
Hin 15. mars 1987 varð renovationsfelagið BOFA — „Bornholms Fælleskommunale Affaldsbortskaffelse“ sett á stovn.

Dentur er lagdur á eina fleirstreingjaða, framtíðar skipan, har rusk, kelduskiljing, endurnýtsla, orka og umhvørvið spæla saman.

Í samrøðu við dagliga leiðaran hjá BOFA varð sagt frá, at arbeiðið við bygging av einum minni brennioyni av somu stødd sum okkara var í gerð. Serstakt loyvi var fingið frá danska umhvørvisráðnum, tí vanligt var ikki at geva loyvi til so smáar ovnar. Treytin var at eftirbrennarin, kálkvaskiutgerð og elektrofiltrer skuldi setast til brennioynin.

Kelduskiljing

Ruskskipanin fevnir annars um kelduskiljing við húsarhaldini. T.v.s. at pappir og papp, flöskur, battari, mjólkarpakkar, metallir og alt vandamikið rusk verður skilt frá tí váta og tildálkaða ruskinum. Bert hesin váti og tildálkaði parturin verður brendur. Kunngjørt verð-

ur í fjølmiðlunum nær og hvar umhvørvisbilur verður at hitta í ymsu býlingunum, og ber til at avheinta skilta ruskið í einum plastella pappilati.

Fleirstreingja skipan

Fyriuttan umhvørvisbilin, ið tekur móti skildum ruski, eru fleiri aðrir háttir tókir. Battarikassar eru settir upp í handlum, fotobúum, kioskum og á torgum. Flot til endurnýtslu-pappir og papp eru sett upp í býlingunum, og glasbingjur somuleiðis.

Innsavningin av batterium byrjaði longu í november 1987, og varð stuðlað av danska umhvørvisstýrinum, EEC og Nordisk Ministerråd. Frægreiðing er gjord um innsavningina, hon kann fast frá Miljøstyrelsen,

rapport nr. 13, 1989, og nevnist „Innsamling af batterier på Bornholm“.

Brúktir mjólkarpakkar

Sera áhugavert er innsavningin av brúktum mjólkarpakpum. Hesir verða savnaðir saman frá dagstovnum og húsarhaldum og bólkad í ta so-nevndu ljósagrønu eindina, t.e. pappir, papp og dagbløð. Arbeiðt verður móti innsavning av teim móguliga 150 tonsunum, ið verða útflytt til Keyes Norway og har brúkt sum rávøra í framleiðslu av eggjabakkum og pappbordiskum o.s. Prisurin er 2 kr./kg ella uml. 7 oyru pr. mjólkarpakka.

Sóptøð og ravmagn

Húsarhaldini brúka nógvar

